

Мороз С.В.

к.е.н, доцент кафедри економічної теорії
Хмельницького національного університету

м. Хмельницький

РІВЕНЬ ВВП ЯК КРИТЕРІЙ ОЦІНКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анотація. В статті на основі аналізу даних Державної служби статистики України проаналізовано сучасний стан та динаміку валового внутрішнього продукту та чисельності населення України за останні дванадцять років. Побудовано кореляційну модель залежності валового внутрішнього продукту від чисельності населення, чисельності зайнятого населення та чисельності безробітних. Використовуючи кореляційну модель розраховано економічні втрати національного господарства України від безробіття. Проведено оцінку втратам ВВП внаслідок трудової еміграції працівників з України. Досліджено рівень ВВП на душу населення в доларовому еквіваленті на одного мешканця України та країн сусідів. Розраховано темпи випередження ВВП на душу населення, за базу порівняння було взято ВВП на душу населення в Україні.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, кореляційна модель, закон Оукена, економічні втрати, безробіття, валова додана вартість.

Аннотація. В статье на основе анализа данных Государственной службы статистики Украины проанализировано современное состояние и динамику валового внутреннего продукта и численности населения Украины за последние двенадцать лет. Построено корреляционная модель зависимости валового внутреннего продукта от численности населения, численности занятого населения и численности безработных. Используя корреляционную зависимость рассчитана экономические потери национального хозяйства Украины от безработицы. Проведена оценка потерь ВВП вследствие

трудоувої еміграції працівників з України. Досліджено рівень ВВП на душу населення в доларовому еквіваленті на одного жителя України і країн сусідів. Розраховано темпи опереження ВВП на душу населення, за базу порівняння були взяті ВВП на душу населення в Україні.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, кореляційна модель, закон Оукена, економічні втрати, безробіття, валова додана вартість.

Постановка проблеми. Необхідною умовою для нормального стійкого розвитку країни є забезпечення захисту життєво важливих інтересів громадян, суспільства та держави. Постійна зміна внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку національної економіки актуалізує дослідження питання забезпечення економічної безпеки країни. Визначення стану її складових елементів має важливе значення, оскільки дозволяє своєчасно вжити заходів з організаційно-правового забезпечення економічної безпеки країни.

ВВП є важливим елементом економічної безпеки, який є джерелом сталого розвитку і зростання добробуту громадян. З однієї сторони ВВП є сумою додаткової вартості в результаті розподілу та перерозподілу якої фінансуються заходи з забезпечення національної безпеки країни, з іншої сторони ВВП сам потребує захисту як ключовий елемент національної безпеки країни. Саме тому забезпечення національної безпеки України набуває все більшого значення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Праці багатьох вітчизняних і зарубіжних дослідників присвячені питанням економічної безпеки. Серед вчених слід назвати таких, як С. Афонцев, М. Білопольський, І. Бінько, О. Белов, О. Власюк, В. Геєць, Л. С. Гринів, Н. Кирієнко, І. Г. Мішина, Я. Жаліло, Г. Задорожний, В. Кісельов, І. Мішина, Е. Олейніков, Г. Пастернак-Таранушенко, В. Шлемко та інші.

Мета статті полягає в дослідженні ВВП як критерію безпеки національної економіки, аналізу факторів впливу нього та виявлення залежностей між ними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з основних макроекономічних показників, які оцінюють результати економічної діяльності країни, є валовий внутрішній продукт (ВВП). Його динаміка використовується для оцінки загальної ефективності функціонування економіки країни, для визначення відносного успіху або неспроможності заходів економічної політики держави, яка проводиться урядом.

ВВП вимірює вартість кінцевої продукції, виробленої резидентами даної країни за певний період часу.

Кінцевими товарами і послугами є ті з них, які використовуються на кінцеве споживання, нагромадження та експорт. Вартість проміжних товарів і послуг, витрачених в процесі виробництва (сировина, матеріали, паливо, енергія, інструменти, насіння, послуги вантажного транспорту, оптової торгівлі, рекламних агентств, платежі за оренду приміщень тощо), не включаються до ВВП. В іншому випадку мав би місце повторний рахунок, тому що вартість проміжних продуктів входить до складу вартості кінцевих товарів і послуг.

При розрахунку ВВП виробничим методом підсумовується вартість, додана на кожній стадії виробництва кінцевого продукту [1, с.79].

$$\text{ВВП} = \sum O_i \cdot \text{ДВ}_i \quad (1)$$

де O_i – обсяг виробництва i -го продукту;

ДВ_i – величина доданої вартості при виробництві i -го продукту.

Додана вартість – це різниця між вартістю вироблених товарів і послуг (випуском) і вартістю товарів і послуг, що повністю спожитих у процесі виробництва (проміжним споживанням).

Таким чином ВВП має дві складових обсяг продукту, який вироблено та величина доданої вартості у цьому продукті. Безперечно кількість виробленого продукту залежить від чисельності країни. Тому проаналізуємо вплив чисельності населення на величину ВВП в розрізі загальної чисельності, чисельності економічно-активного та безробітного населення, для чого складемо аналітичну таблицю 1.

Таблиця 1 – Динаміка валового внутрішнього продукту та чисельності населення¹

Роки	Валовий внутрішній продукт, млн. дол	Відносний приріст ВВП, %	Чисельність населення, млн. осіб	Відносний приріст чисельності населення, %	Економічно активне населення працездатного віку, млн. осіб	Відносний приріст економічно активного населення, %	Безробітне населення працездатного віку, млн. осіб	Відносний приріст безробітного населення, %
2005	86142	-	47100	-	20481,7	-	1595,2	-
2006	107753	125,09	46749	99,25	20545,9	100,31	1513,7	94,89
2007	142719	132,45	46465	99,39	20606,2	100,29	1416,7	93,59
2008	179992	126,12	46192	99,41	20675,7	100,34	1424,0	100,52
2009	117228	65,13	45963	99,50	20321,6	98,29	1956,6	137,40
2010	136419	116,37	45782	99,61	20220,7	99,50	1784,2	91,19
2011	163160	119,60	45598	99,60	20247,9	100,13	1731,7	97,06
2012	175781	107,74	45372	99,50	20393,5	100,72	1656,6	95,66
2013	183310	104,28	45245	99,72	20478,2	100,42	1576,4	95,16
2014 ²	131805	71,90	42759	94,51	19035,2	92,95	1847,1	117,17
2015 ²	90615	68,75	42590	99,60	17396,0	91,39	1654,0	89,55
2016 ²	93270	102,93	42414	99,59	17303,6	99,47	1677,5	101,42

¹ – Складено автором за джерелом даних [2]

² – Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

Проаналізуємо кореляційну залежність між динамікою ВВП та чисельністю населення України.

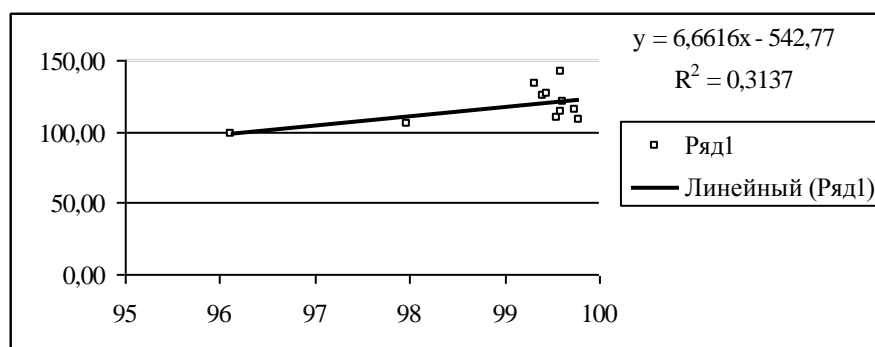

Рисунок 1 – Кореляційна залежність ВВП від чисельності мешканців України.

Рівняння лінійної залежності ВВП від чисельності населення має наступний вигляд:

$$y = 6,6616x - 542,77$$

Отриману модель можна інтерпретувати наступним чином: при зростанні чисельності населення на 1%, рівень ВВП зростає 6%. Тіснота

зв'язку між ВВП та чисельністю населення становить 0,3137. Таким чином можна вважати зв'язок між цими величинами посереднім на зміну ВВП мали вплив також і інші фактори.

Проаналізуємо кореляційну залежність між динамікою ВВП та чисельністю зайнятого населення України, безпосередньо з тими хто й створює сам ВВП.

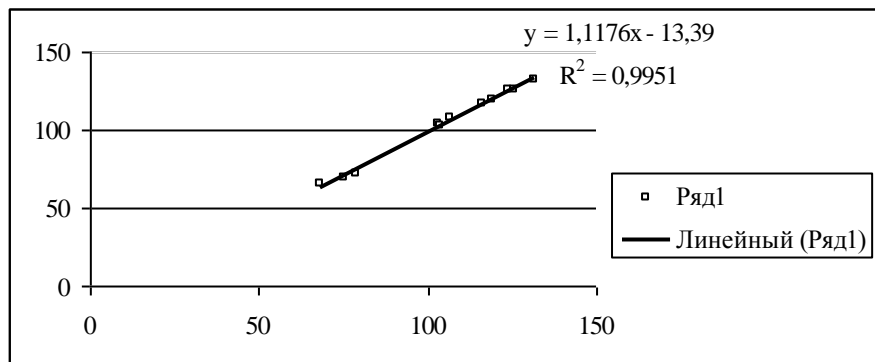

Рисунок 2 – Кореляційна залежність ВВП від чисельності зайнятого населення України.

Рівняння лінійної залежності ВВП від чисельності населення має наступний вигляд:

$$y = 1,1176x - 13,39$$

Отриману залежність можна пояснити наступним чином: при зростанні чисельності зайнятого населення на 1%, рівень ВВП зростає 1,1176%. Тіснота зв'язку між ВВП та чисельністю зайнятого населення становить 0,9951, що й не дивно оскільки наймані працівники і створюють додану вартість в економіці України.

Економічна криза і спад виробництва спричинюють масове вивільнення працівників. Причому йдеться про підприємства та організації всіх форм власності. У 2016 році, наприклад, питома вага вивільнених з економічних причин становила в Україні майже 22,4% від загальної кількості безробітних у віці 15-70 років (за методологією МОП).

Ще одна причина збільшення безробіття – велика чисельність внутрішньопереміщених осіб працездатного віку з Луганської, Донецької областей та АР Крим. За оцінками експертів їх чисельність становить майже 1,5 млн. осіб. Багатьох з них необхідно не просто працевлаштувати, а й навчити нових спеціальностей.

Існує також проблема ефективності державних програм з питань створення робочих місць, невідповідність на ринках праці та освітніх послуг, низький рівень інвестицій в галузі економіки, низька мотивація до праці багатьох українців та завищені вимоги до умов праці, рівня заробітної плати (що особливо стосується молоді); низький рівень пропонованої заробітної плати тощо.

Надмірне безробіття призводить до значних економічних та соціальних втрат. Головною економічною ціною безробіття є не випущена продукція. В умовах, коли держава не в змозі створити достатню кількість робочих місць для всіх, хто хоче і може працювати, потенційне виробництво втрачається безповоротно. Ця втрачена продукція визначається в макроекономіці як розрив ВВП – показником, що характеризує коливання фактичного обсягу ВВП навколо потенційного [1. с.432].

$$\text{Розрив ВВП} = \frac{Y - Y^*}{Y^*} \quad (2)$$

де Y – фактичний обсяг виробництва,

Y^* – потенційний ВВП.

Коли $Y < Y^*$, то це свідчить про відставання ВВП – це обсяг продукції, який економіка втрачає через неповне використання свого виробничого потенціалу.

Чим більший рівень безробіття, тим значнішим буде відставання ВВП.

Зв'язок між рівнем циклічного безробіття і зменшенням фактичного обсягу продукту в порівнянні з обсягом продукту при повній зайнятості показує закон Оукена: якщо фактичний рівень безробіття перевищує його природний рівень на 1%, то економіка недотримує реального ВВП на 2,5 %. Відомі дві формули зазначеного взаємозв'язку:

1. Коли потрібно з'ясувати, як впливає зміна рівня циклічного безробіття на відхилення фактичного рівня ВВП від потенційно можливого, користуються формулою [1. с.436]:

$$\frac{Y - Y^*}{Y} = -\beta \cdot (u - u^*) \quad (3)$$

де Y – фактичний обсяг виробництва;

Y^* – потенційний ВВП;

u – фактичний рівень безробіття;

u^* – природний рівень безробіття;

$(u - u^*)$ – циклічне безробіття;

β – коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття (він показує, що коли фактичний рівень безробіття перевищує природний на 1%, то фактичний обсяг виробництва буде нижчим за потенційно можливий на β %).

Коефіцієнт β найчастіше має значення в межах від 2 до 2,5. Це дає змогу зробити такий висновок: якщо циклічне безробіття в економіці становить 1%, то відставання фактичного обсягу виробництва від потенційно можливого дорівнюватиме 2-2,5%.

2. Можна визначати також вплив динаміки фактичного рівня безробіття на динаміку реального ВВП за два періоди, які порівнюються між собою. Тоді варто скористатися іншою формулою [1. с.419]:

$$\frac{Y_1 - Y_0}{Y_0} = 3 - 2 \cdot (u_1 - u_0) \quad (3)$$

де Y^1 – фактичний обсяг виробництва в поточному році;

Y^0 – фактичний обсяг виробництва у попередньому році;

u^1 – фактичний рівень безробіття в поточному році;

u^0 – фактичний рівень безробіття у попередньому році.

Проаналізуємо кореляційну залежність між динамікою ВВП та чисельністю безробітного населення України.

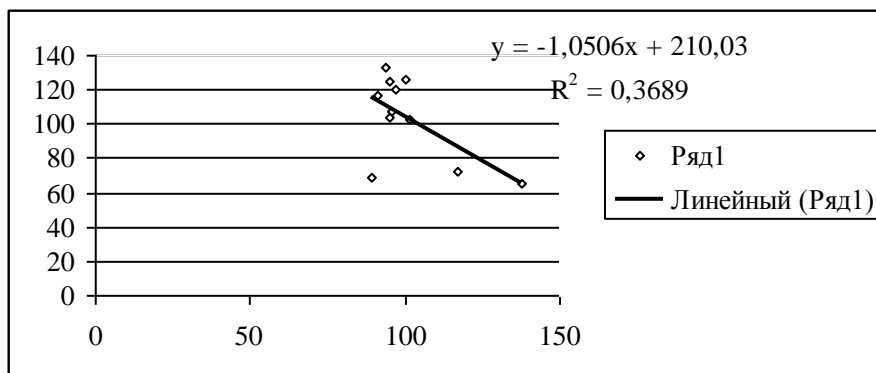

Рисунок 3 – Кореляційна залежність ВВП від чисельності безробітного населення України

Рівняння лінійної залежності ВВП від чисельності безробітного населення має наступний вигляд:

$$y = -1,0560x + 210,03$$

Отриману модель можна інтерпретувати наступним чином: при зростанні чисельності безробітного населення на 1%, рівень ВВП спадає на 1,05%. Тіснота зв'язку між динамікою ВВП та чисельністю безробітного населення становить 0,3689, тому на зміну ВВП мають значний вплив також інші чинники (65,11%).

Згідно наведеної кореляційної залежності можна стверджувати, що закон Оукена відображає реальний зв'язок між рівнем безробіття та ВВП, проте значення β – коефіцієнта на нашу думку не відповідає реаліям економіки України.

Використовуючи вищенаведену кореляційну модель та формул 1,2,3 розрахуємо економічні втрати національного господарства України від безробіття, для чого побудуємо таблицю 2, природній рівень безробіття приймемо на рівні 4%.

Таблиця 2 – Втрати від безробіття¹

Роки	Економічно активне населення, млн. осіб	Безробітне населення за (методологією МОП), млн. осіб	Рівень безробіття, %	Фактичний ВВП, млн. дол	Потенційний ВВП млн. дол	Розрив ВВП, млн. дол
2005	20481,70	1595,20	7,79	86142	89571	-3429
2006	20545,90	1513,70	7,37	107753	111565	-3812
2007	20606,20	1416,70	6,88	142719	147030	-4311
2008	20675,70	1424,00	6,89	179992	185452	-5460
2009	20321,60	1956,60	9,63	117228	124160	-6932
2010	20220,70	1784,20	8,82	136419	143332	-6913
2011	20247,90	1731,70	8,55	163160	170964	-7804
2012	20393,50	1656,60	8,12	175781	183395	-7614
2013	20478,20	1576,40	7,70	183310	190432	-7122
2014	19035,20	1847,10	9,70	131805	139703	-7898
2015	17396,00	1654,00	9,51	90615	95859	-5244
2016	17303,60	1 677,50	9,69	93270	98850	-5580

¹ – Складено автором за джерелом даних [2]

Таким чином з таблиці 3 ми бачимо, що внаслідок безробіття виникає розрив ВВП, той обсяг продукту, який би економіка України могла б досягти за умови повної зайнятості. Незважаючи, що рівень безробіття в останні роки відносно сталий розрив ВВП зростає в наслідок зростання абсолютної величини ВВП. Внаслідок наявності безробітного населення втрати ВВП у 2016 році оцінено на рівні 142577,6 млн. грн, проти 18202,037 млн. грн у 2005 році.

Наявність безробіття в економіці породила іншу проблему – проблему трудової міграції. Основними причинами якої стали відсутність попиту на

робочу силу та низький рівень оплати праці порівняно з країнами сусідами та Європейського співтовариства. Так питома вага витрат на робочу силу у собівартості продукції, робіт, послуг в Україні становить близько 6%, тоді як у країнах Євросоюзу – 40 і більше відсотків.

Використовуючи кореляційну залежність ВВП від чисельності безробітного населення України та формул 1,2,3 можна також визначити втрати ВВП під впливом еміграції трудових ресурсів. Однак необхідно зазначити, що реальні обсяги трудової міграції з України до країн ЄС визначити дуже важко. Статистичні дані як Держкомстату України так і Євростату дуже далекі від реальних даних, оскільки враховують лише легальні потоки трудових мігрантів. За різними експертними оцінками, кількість міграційних поїздок українських громадян коливається в межах від 4 до 7 млн. осіб або від 8,6 до 15% чисельності усього населення України. Крім того необхідно враховувати, що безробітне населення зазвичай і є джерелом еміграції трудових ресурсів, тому втрати від однієї категорії є складовою іншої. Сумувати дані втрати від безробітного населення та трудових емігрантів не варто, оскільки вони можуть в значній мірі дублювати одне одного. Сформуємо аналітичну таблицю 3.

Таблиця 3 – Втрати ВВП від трудової еміграції з України¹

Показник	Роки				
	2005	2010	2013	2015	2016
Кількість міжнародних мігрантів, тис. осіб	6830	5260	5150	4830	5060
Частка мігрантів в загальній кількості населення, %	14,50	11,47	11,32	11,28	11,86
Фактичний ВВП, млн. дол США	86142	136419	183310	90615	93270
Втрати ВВП під впливом еміграції, млн. дол	13122,2	16434,6	21806,3	10734,3	11620,6

¹ – Розраховано на основі даних [3]

Згідно даних таблиці 3 можна стверджувати, що внаслідок трудової міграції Україна недотримує частину валової доданої вартості і ця частина досить суттєва. Так згідно наших розрахунків втрати ВВП України в 2016 році становлять 11620,6 млн. дол, найвище значення втрат спостерігалось у 2013 році 21806,3 млн. дол, оскільки у 2013 році було найбільше абсолютне значення ВВП 183310 млн. дол США.

Хоча наслідки трудової міграції мають негативний вплив на виробництво ВВП, проте мігранти дещо компенсують ці втрати, здійснюючи грошові перекази в Україну з-за кордону тому варто порівняти дані величини. Для чого сформуємо таблицю 4.

Таблиця 4 – Порівняльний аналіз обсягів приватних грошових переказів, прямих іноземних інвестицій та кредитів МВФ за 2008–2016 роки, млрд. дол. США²

Показник	Роки									Сума
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Приватні грошові перекази	6,2	5,4	5,9	7,1	7,5	8,4	6,5	5,2	5,4	57,6
Прямі іноземні інвестиції	10,9	4,8	6,5	7,2	8,4	4,5	0,4	2,9	3,2	48,8
Кредити МВФ	10,6	-	3,4	-	-	-	4,6	6,5	1,0	26,1

² – Складено автором за джерелом даних [3]

Згідно таблиці 4 спостерігається падіння інвестицій у 2009 році з 10,9 до 4,8 млрд. дол. США у 2013-2014 роках відбулося друге падіння прямих іноземних інвестицій у результаті напруженої військово-політичної ситуації, які досягли найгірших показників 0,4 млрд. дол США в 2014 році. Обсяги прямого іноземного інвестування залежать від політичної та економічної ситуації та гостро реагують на кризові явища.

Кредити МВФ теж займають вагоме місце в обсягах надходжень валюти, проте вони вимагають виконання від уряду досить непопулярних рішень і зазвичай перед виборами уряд призупиняє співпрацю з острахом падіння рейтингу.

Приватні грошові перекази заробітчани з-за кордону не зазнали таких суттєвих змін як інвестиції, вони стали відносно стабільним джерелом фінансування економіки України. Найбільше приватних переказів за оцінкою експертів було здійснено в 2013 році – 8,4 млрд. дол США, найнижчий показник у 2015 році – 5,2 млрд. дол США. Якщо порівнювати суми грошових надходжень за 2008–2016 роки то основними надходженнями є приватні перекази переважно трудових мігрантів – 57,6 млрд. дол США, іноземних інвестицій. Ще одним важливим моментом є те, що доходи

мігрантів надходять в Україну переважно в доларах США або євро, відтак вони в значній мірі поповнюють валютні резерви національної економіки.

ВВП на душу населення являється одним з найбільш точних способів оцінки економічного розвитку держави. Останній звіт Index of Economic Freedom міжнародної організації The Heritage Foundation містить показники обсягів ВВП та ВВП на душу населення. Україна займає 115 місце у рейтингу ВВП на душу населення за показником порівняльної купівельної спроможності (ПКС) – 7,970 дол США. На останньому 183 місці знаходиться Центральноафриканська Республіка – 629,7 дол. США. Ще гірша ситуація при прямому розрахунку ВВП на душу населення вираженого в доларах США. Для аналізу обираємо саме такий показник оскільки він показує величину доданої вартості на одного жителя відтак є показником продуктивності праці в межах національної економіки а також показником загрози національній безпеці країни.

Таблиця 5 – Порівняння країн за показником ВВП на душу населення¹

Країна	ВВП на душу населення, дол. США	Темпи випередження ВВП України	ВВП на душу населення за ПКС, дол. США	Темпи випередження ВВП України за ПКС
Україна	2186	100,00	8162	100,00
Австрія	44172	2020,77	47438	581,21
Азербайджан	3647	166,84	17160	210,24
Вірменія	3524	161,22	8377	102,63
Білорусія	5063	231,62	17397	213,15
Болгарія	7061	323,02	20029	245,39
Великобританія	40699	1861,89	42816	524,58
Угорщина	11855	542,34	27101	332,04
Німеччина	42530	1945,65	48422	593,26
Греція	18040	825,29	26754	327,79
Грузія	3887	177,82	10048	123,11
Іспанія	26539	1214,10	35760	438,13
Італія	29875	1366,71	35811	438,75
Казахстан	7216	330,12	25950	317,94
Литва	14991	685,80	30065	368,35
Молдова	1872	85,64	5218	63,93
Польща	13242	605,79	27349	335,08
Росія	7720	353,17	25122	307,79
Румунія	9439	431,81	22319	273,45
Словаччина	16843	770,53	30626	375,23
Словенія	21375	977,86	30987	379,65
Туреччина	9597	439,04	21149	259,12

Чехія	18306	837,46	33186	406,59
Естонія	17840	816,14	29408	360,30
В цілому по світу	10069	460,63	15943	195,33

¹ - Розраховано автором на основі джерел даних [4]

ВВП на душу населення в Україні залишається дуже низьким – лише 20% від середнього показника для ЄС і другим найнижчим показником серед країн Центральної та Східної Європи.

Наші сусіди мають на багато вищі показники розвитку економіки, приміром в Білорусії ВВП на душу населення більш, ніж в двічі вищий – 17397 дол. США, в Росії – 25122 дол США, Угорщині – 27101 дол США, США, Литві – 30065 дол США, Словаччині – 30626 дол. США, в цілому по світу 15943 дол. США. Протягом останніх 23 років, на відміну від України, вони здійснили значний відрив у розвитку про що свідчить дані таблиці 5.

Найнижча величина ВВП на душу населення серед країн сусідів є лише у Молдові 5218 долари США на особу.

У 1991 році наша держава мала хороші стартові економічні можливості, наприклад рівень ВВП на душу населення був вищий, ніж світовий (5532,90 дол США проти 5044,72 дол США), серед наведених країн в незначній мірі більшим показником володіла лише Польща. Вже в 2012 році ВВП (за ПКС) на душу населення України мав одне з найменших значень в регіоні – 7298,09 дол США, а світовий – 12221,71 дол США. Протягом останнього двадцятиріччя наші сусіди та країни пострадянського простору, що мали менш розвинену економіку, ніж Україна, суттєво збільшили свої виробничі потужності, серед них: Румунія – 22319 дол, США, Казахстан – 25950 дол. США, Туреччина – 21149 дол США, Білорусія – 17397 дол США, Польща – 27349 дол США, Грузія – 10048 дол США обсяг виробництва товарів та послуг з розрахунку на одного громадянина. Таким чином значною загрозою національної безпеки є низький рівень ВВП на одного мешканця України, настає момент втрати країною життєздатності, про що свідчать масштаби боргових зобов'язань України.

Незважаючи на значний природний та людський потенціал, приватизацію переважної більшості виробничого потенціалу країни, численні міжнародні кредити, які були освоєні владою на протязі останніх 26 років – виробничі потужності України не були модернізовані, об'єкти промисловості набули високого ступеня зношення, а технологічну базу оминули новітні розробки. В своїй більшості вітчизняна продукція галузей переробки втратила конкурентоспроможність на міжнародному ринку товарів, а широкий внутрішній попит в значній мірі забезпечують імпорتنі товари. Ситуацію могли б врятувати закордонні інвестиції, та з року в рік Україна втрачає інвестиційну привабливість (таблиця 4). Відповідно до останнього звіту Index of Economic Freedom – 2016 міжнародної організації The Heritage Foundation, індекс інвестиційної привабливості України має дуже низький показник (20 з 100), а це 164-168 позиція з 186 держав світу, також відповідні показники отримали Бутан, Ефіопія, Республіка Конго та Демократична Республіка Конго.

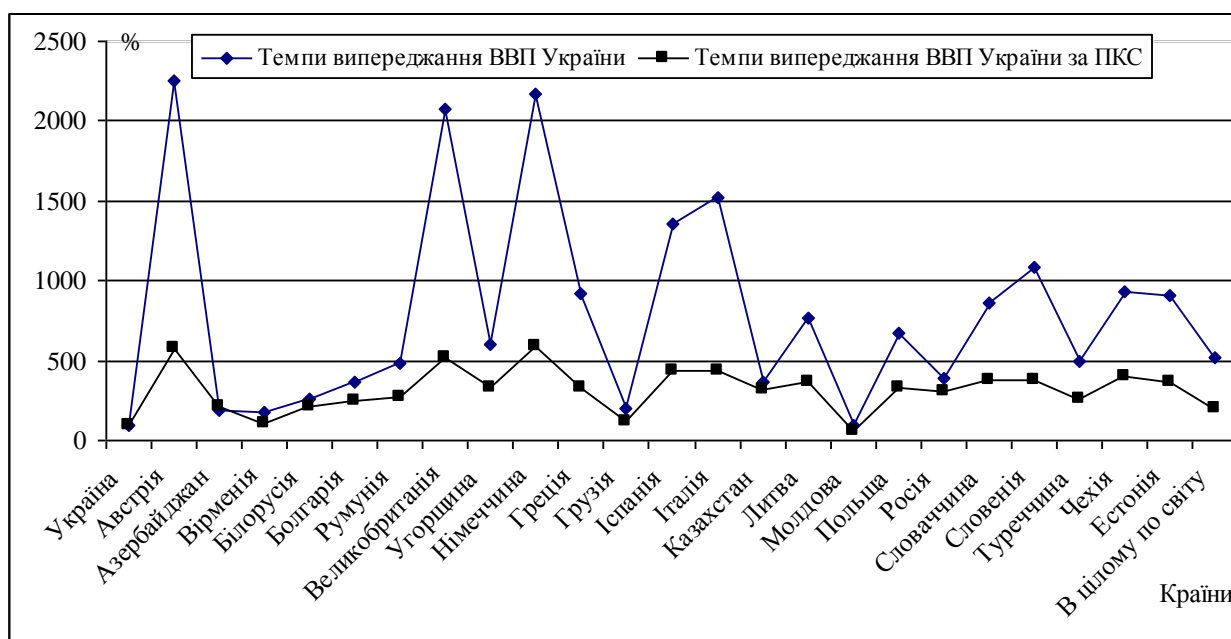

Рисунок 4 – Темпи випередження ВВП на душу населення України, %

Згідно даних рисунку 4 можна зробити наступний висновок, що практично усі країни – сусіди України випереджають за величиною ВВП на душу населення, окрім Молдови. Причому існує значна різниця при обрахунку темпів випередження за прямим рахунком та за паритетом

купівельної спроможності. Україна в економічному розвитку значно відстала від країн сусідів, причому темпи відставання прискорюються, і надолужити ці втрати для економіки країни мало реалістичні. Якщо світова економіка зростає за останні десятиріччя на 2,5-3%, причому розвинені країни на 1,5-2%, а країни, що розвиваються на 3,5-4%, оскільки вони мають значні невикористанні резерви.

Відповідно, для країн, що розвиваються, не є неймовірним за 10 років збільшити ВВП на 50%. Сусіди України в середньому і мали такий приріст, а в Україні ситуація як ми бачимо діаметрально протилежна. І навіть задекларований ріст економіки в 1-2% ситуацію не міняють.

Висновки

Вході проведеного дослідження ми дійшли до того що загрозою національної безпеки є негативна динаміка ВВП в виражена в доларовому еквіваленті, так протягом 2013-2016 років його величина скоротилась вдвічі відносно рівня 2013 року. Причинами чого було:

- низький рівень зайнятого населення, внаслідок чого в Україні високий рівень безробіття, тому в економіці України втрати частини валової доданої вартості;

- низький відсоток економічно-активного населення в структур населення України;

- значне зниження чисельності населення, та існування тенденцій його зниження в майбутньому;

- велика частка трудових емігрантів в структурі населення України 11,86% у 2016 році і ця частка ще зросте в майбутньому, внаслідок низького рівня заробітної плати та дії безвізового режиму з країнами Європейського союзу;

- низький рівень продуктивності праці та застарілий технологічний уклад в межах національної економіки, порівнюючи показники ВВП на душу населення в доларовому вираженні України та країн сусідів.

– низький відсоток доданої вартості в структурі виробленого продукту, країна експортує в переважній більшості не кінцеву продукцію, а сировину та напівфабрикати.

Вирішенням цих проблем можливо лише в комплексі і на державному рівні – країні необхідна стратегія розвитку, якої у України ніколи не було.

Література

1. Базелевич В.Д. Базелевич К.С., Баласт рик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ед. В.Д. Базелевича. – 4-те вид., пееоб. І доп. – К.: Знання, 2008.–743с.

2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>

4. ВВП стран мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://seosait.com/state-world-2016-territory-population-gdp>

Moroz S.V.
candidate of economic sciences, associate professor of department of economic theory
Khmelnytsky national university
Khmelnytsky

LEVEL OF GDP AS CRITERION OF ESTIMATION OF NATIONAL SAFETY OF UKRAINE

Key words: gross domestic product, the correlational model, the law of Ouken, the economic losses, unemployment, gross value-added.

Annotation

In the article on the basis of analysis of data of Government service of statistics of Ukraine the modern state and dynamics of gross domestic product for the last twelve years are analysed. The correlational model of dependence of gross domestic product from the quantity of population, quantity of the employed population and quantity of unemployed persons is built. Direct correlational

dependence between GDP and quantity of population, between GDP and employed population, and also reverse dependence between GDP and quantity of unemployed population is marked.

The presence of connection between a cyclic unemployment rate and reduction of actual volume of the product as compared to the volume of product at full employment expressed by the law of Ouken is tested. It is marked, that the law of Ouken represents the real connection between an unemployment rate and GDP, however value β – coefficient to our opinion does not answer realities of economy of Ukraine. It is found out, that as a result of unemployment there is a break of GDP, on the that volume of product, that the economy of Ukraine reached on condition of full employment. In spite of that an unemployment rate goes down the disparity of GDP grows in the consequence of increase of absolute value of GDP. The economic losses of national economy of Ukraine from unemployment are calculated using a correlational model.

An estimation to the losses of GDP as a result of labour emigration of workers from Ukraine is conducted. The comparative analysis of losses from emigration, profits of workers, that are sent and direct foreign investments into an economy of Ukraine is done.

The level of GDP per capita in a dollar equivalent on one resident of Ukraine and neighbors' countries is examined. The rates of outrunning of GDP per capita are counted, for the base of comparison GDP per capita in Ukraine was taken. It is marked, that the lowest size of GDP per capita among the neighbors' countries is only in Moldova 1872 dollars on a person. However other countries substantially leave behind Ukraine so Belarus 2,58 times, Russia 3,94 times, Poland 6,76 times, Hungary 6,05, Lithuania 7,65 times.

Thus we came to the conclusion, that the threats of national safety are a low level of gross value-added on one habitant, reduction of quantity of population, increase of quantity of unemployed persons and as a result labour emigrants.